

Voszka Éva

Állítsák meg!!!

HVG 2004. október 16.

„Viszik az állami vagyonomat!” – írta Köllő János 1990-ben. Akkor az újonnan alakult pártok a spontán privatizáció leállítását követelték, az idézet szerint azért, hogy a köztulajdon feletti rendelkezést fenntartsák a maguk számára, a parlamenti választások utáni időre. Azt gyanítom, hogy a Fidesz népszavazási kezdeményezése hasonló logikát követ. Ha a privatizáció jogszerűségét most nehezebb is vitatni, mint másfél évtizeddel ezelőtt, az alapötlet ugyanaz: meg kell őrizni az állami cégeket arra az időre, amikor mi leszünk hatalmon. Igaz, hogy ez a vagyon – emblemikus találkozás – most már kicsi, savanyú, ... de a miénk. A miénk lehet, ha el tudjuk hitetni, hogy ez a tulajdon nem az államé, hanem „az emberek közös vagyona” (honnan is ismerős ez jelszó?), s ezt ma parlamentáris eszközökkel nem lehet megmenteni, ezért mozgalom kell, kampány, népszavazás.

De miről is döntene ez a referendum? A feltett kérdés javított változata így szól: „Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés azonnali hatállyal állítsa le a gazdasági társaságokban és a közhasznú társaságokban meglévő állami vagyon privatizációját?” Én erre a kérdésre csak újabb kérdésekkel tudnék válaszolni: mit állítsunk le, meddig és miért?

A „mit” kérdésre először is pontosan meg kellene határozni a privatizáció jelentését, megrostálva módszereket, tulajdonhányadokat, eladókat és vevőket. Privatizációnak minősül-e, ha az állam nem ad el vagyonrészeket, hanem a magánbefektető tőkeemeléssel jut tulajdonhoz, mint a tervezett Malév ügyletben, vagy csak kötvényeket bocsátanak ki későbbi részvényre váltás lehetőségével, mint nemrég a Richter Gedeon gyógyszergyárban? A tiltott körbe tartozik-e kisebbségi pakettek piacra vitele, ha az állam megtartja a többségi részesedést, ahogy ez a Magyar Villamos Művek esetében felmerülhet? És ha az állam már eleve nem volt diktáló pozícióban, csak tovább csökkenti tulajdonhányadát, mint a Magyar Olajipari Rt-ben? Privatizáció-e, ha állami cég – külföldi vagy magyar – lép a központi vagyonkezelő helyébe, vagy ha a helyi önkormányzatok jutnak „központi” vagyonhoz (mondjuk, egyes Volán vállalatokhoz)? Megtiltsuk-e a helyhatóságoknak is, hogy részesedéseiket értékesítsék, például a Dunaferriben, ha a pénzre más feladataik ellátásához szükségük van? Le kell-e blokkolni az állami cégek, például Bábolna egy-egy telephelyének eladását, akkor is, ha ezért a gyárat vagy éppen az egész vállalatot be kell zárni?

De itt még nem állhatunk meg. Mi tartozik az érintett vagyon körébe? Ingatlanokat, hiszen nincsenek megemlítve, el lehet adni? Ha csak a termelő vagyonról van szó, s az oktatásról vagy

más közösségi szolgáltatásokról nem, akkor miért éppen ez a kicsi és savanyú maradék maradjon állami kézben? Csakugyan ragaszkodunk a Mese Cukrászda vagy a Helena Biokozmetikai Szalon Bt. üzletrészéhez? Tényleg tovább akarjuk fizetni a kényszerűen visszaállamosított Malév évente tízmilliárdos veszteségszámláit?

És mennyi időre szól a moratórium? Ha ügydöntő és eredményes a népszavazás, akkor kötelező érvényű, így - egy napilapban megjelent értelmezés szerint – „a parlament a későbbiekben sem határozhat az állami vagyon privatizációjáról”. Soha többé? Vagy amíg újabb referendum fel nem oldja a zárlatot? Pontosan megszabott határidő nélkül a Fidesz választási győzelem esetén a saját kezét is megkötné. Ha viszont az érvényesség csak a jelenlegi országgyűlésre, azaz a következő parlamenti választásig áll, akkor nagyon kilóg a lóláb...

Így ugyanis visszajutunk ahhoz a kérdéshez, hogy miért is van minderre szükség. Azon persze évtizedekig el lehet vitatkozni, hogy mi teremt inkább biztonságot, olcsó és jó minőségű szolgáltatást, az állami jelenlét vagy a magántőke, kiárusították-e és melyik oldal kótyavetyélte el a „közvagyonot”, mi ad több lehetőséget a pártkasszák és politikusi zsebek feltöltésére, az állami tulajdon fenntartása vagy eladása. Hitekkal, előítéletekkel és politikai érdekekkel szemben a szakmai érvek – amelyek egyébként maguk is sokszor csak az előbbiek burkai – nem sokat érnek.

Az azonban biztos, hogy a privatizáció leblokkolása a jól őrzött állami vagyonnak is rosszat tenne. Az állami cégeket nem fenyegetné, de nem is ösztökélné egy új befektető megjelenése, s felszámolni sem lehet őket, hiszen akkor elvesz a köztulajdon, a biztonság, mindaz a feltételezett közösségi (és valóságos politikai) előny, ami fennmaradásukhoz fűződik. Működésüket tartósan adóforintokból kell finanszírozni, piaci információk és ösztönző-kényszerítő eszközök hiányában tovább romlana az állami vagyonkezelés amúgy is gyenge hatékonysága - ebben a körben visszatérne az igazi szocializmus. Ráadásul a gazdaság nehezen tűri a mesterséges kalodákat. Az eladások tilalma valószínűleg felvirágoztatná a kiskapuk keresését. A viszonylag átlátható nyilvános értékesítések helyébe felemás, rejtőzködő, a magánfelek pénzügyi kockázatát és felelősségét mérséklő bérbeadási, vagyonkezelési konstrukciók, különféle „zsebszerződések” lépnének.

A privatizációs népszavazás ötlete – talán a fentiekhez hasonló kételyek miatt is – néhány nap alatt a tartós állami tulajdon „megerősítésének” követelésévé szelídült. De kérdések így is maradnak: a vállalati kört, a tulajdonhányadokat kellene kiterjeszteni, vagy a meghatározás eljárásrendje változna? – ez most sem világos.